

ఛందం©

ఛందం© తో పద్య సాహిత్యం మరింత రసమయం..!!

దిలీపు మిరియాల

<http://chandam.apphb.com>

ఉగ్గుపాలనుండి ఉయ్యాలలోనుండి
అమ్మ పాట పాడినట్టి భాష
తేనెవంటి మందు వీనులకును విందు
దేశభాషలందు తెలుగులేస్స!

- డా. మిరియాల రామకృష్ణ

భందస్య గురించి
సంఖ్య పట్ల

SKIP

భందస్సు

- ▶ పద్యాలను వ్రాయడానికి ఉపయోగించే విధానాన్ని భందస్సు అంటారు.
- ▶ భందస్సును మొట్టమొదట సంస్కృతములో రచించిన వేదాలలో ఉపయోగించారు.
- ▶ వేదముల యొక్క అంగములనబడు ఆరు వేదాంగములలో భందస్సు కూడా ఒకటి.

ఛందస్సు

- ▶ పద్యం యొక్క లక్షణాలను , పద్యం వ్రాయడం లో పాటించాల్సిన నియమాలను **ఛందస్సు** వివరిస్తుంది.
- ▶ తెలుగు పద్యం యొక్క **ఛందస్సు**ను నిర్ణయించేవి
 - ▶ పాదాల సంఖ్య *
 - ▶ గణాల అమరిక (గణ విభజన)
 - ▶ యతి
 - ▶ ప్రాస

* కొన్ని ఛందోరీతులలో పాదాల సంఖ్య విషయం లో స్వేచ్ఛ ఉంది.

గణాలు

- ▶ గణం అనేది **గురు**, **లఘువుల** సమూహం
- ▶ గురువుకు **I** అనేది చిహ్నం.
- ▶ లఘువుకు **U** అనేది చిహ్నం.
- ▶ గణముల యందలి రకములు
 - ▶ **నామ గణములు**: అక్షరాల సంఖ్య వీటికి ఆధారం
 - ▶ ఏక(ల,గ),ద్వి(లల,గా,హ,వ),త్ర్య(య,మ,త,ర,జ,భ,న,స),చతుర.. అక్షర గణములు
 - ▶ **ఉప గణములు**: సూర్య,ఇంద్ర, చంద్ర గణములు
 - ▶ **మాత్రా గణములు**: మాత్రల సంఖ్య లేదా పలకడానికి పట్టే సమయం వీటి నిర్మాణానికి ఆధారం

యతి

- ▶ ప్రతి పాదం లోని మొదటి అక్షరానికి **యతి** అని పేరు.
- ▶ పై అక్షరానికి సమాన అక్షరమును నియమిత స్థానంలో నిలపాలి
- ▶ ఈ నియమిత స్థానాన్నే **యతి స్థానం** అంటారు.
- ▶ ఏ అక్షరానికి ఏది సమాన అక్షరమో తెలిపేది **యతి ష్టెత్రి**.
- ▶ ఒక పాదం లో ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ **యతి** స్థానాలు ఉండవచ్చు.
- ▶ ఈ సమాన అక్షరాన్ని నిర్ణయించడానికి **చాలా** నియమాలు ఉన్నాయి

ప్రాసయతి

- ▶ యతి స్థానం లో సమాన అక్షరానిని నిలుపలేనపుడు ప్రాసాక్షరాన్ని యతిస్థానం పక్కన ఉంచడాన్ని **ప్రాసయతి** అంటారు.
- ▶ కొన్ని ఛందోరీతులకు మాత్రమే ఈ **ప్రాసయతి** చెప్పబడింది.

ప్రాస

- ▶ ప్రతి పాదంలోని రెండవ అక్షరానికి **ప్రాస** అని పేరు.
- ▶ మొదటి పాదంలోని ప్రాసాక్షరమే మిగిలిన పాదాలలో కూడా రావాలి.
- ▶ ఈ సమాన అక్షరాన్ని నిర్ణయించడానికి **చాలా** నియమాలు ఉన్నాయి
- ▶ **అంత్య ప్రాస** నియమము కొన్ని పద్యాలలో చెప్పబడింది.
- ▶ ప్రాస పూర్వాక్షరానికి కూడా **కొన్ని** జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి.

పద్మ రచన, ప్రచురణ లో
డొన్న సవాళ్ళు ఏమిటి?

పద్యరచనలోని సవాళ్ళు

- ▶ పద్యం అనేది సృజనాత్మకమైన ఒక సాహిత్య ప్రక్రియ.
- ▶ ఈ శతాబ్దానికి పూర్వం వరకు పద్యం తెలుగులోని ప్రముఖ * సాహిత్య ప్రక్రియ.
- ▶ ఈ శతాబ్ద కాలంలో జరిగిన పరిణామాలు పద్య రచనను వెనక్కి నెట్టాయి.
- ▶ ఛందో నియమాలపై పట్టే పద్యరచనలోని పెద్ద సవాలు.
- ▶ పద్యం వ్రాస్తున్నప్పుడే ఏ ఛందస్సులో వ్రాస్తున్నామో ఆ ఛందస్సు లక్షణాలు సరిజూస్తూ ఉండాలి.

ఈ సమస్యను పద్మరచయితలు ఏవిధంగా అధిగమించారు?

- ▶ ఛందో నియమాల ధారణ
- ▶ నిరంతర అధ్యయనం
- ▶ మరియు అభ్యాసం

మరి అసలు సమస్య ఏమిటి?

- ▶ ఎంత అభ్యసించినా అప్పుడప్పుడు కొన్ని **దోషాలు** దొర్లడం సహజం. *
- ▶ అటువంటప్పుడే ఒక **సాంకేతిక సాధనం** వీటన్నింటినీ సరిచూడ గలిగితే బావుండును అన్న ఆలోచనే ఈ **ఛందం**©.

* ఇది యధాలాపంగా చెప్పినది కాదు.

ఎటువంటి దోషాలూ లేకుండా ఆశువుగా పద్యాలు చెప్పేవారు లేకపోలేదు.

అన్ని చెప్పిన ఛందస్సుల నియమాలపైనా పట్టు కలిగి ఉండడం అసామాన్యమైన విషయమే..!!

పద్యప్రచురణలోని సవాళ్ళు

- ▶ తెలుగు లో మన పూర్వ కవులు అందించిన **అనంతమైన** పద్య సాహిత్యం పుస్తక రూపంలో ఉంది.
- ▶ ఇప్పుడిప్పుడే ఇవన్నీ **డిజిటైజ్డ్** కాబడుతున్నాయి.
- ▶ కానీ గత కొన్ని దశాబ్దాలుగా విద్యా, సమాజిక వ్యవస్థలలోని మార్పుల మూలంగా తెలుగును **అక్షర దోషాలు** లేకుండా లేదా తక్కువ అక్షర దోషాలతో అందించగల **నాణ్యమైన** ఆపరేటర్ల మరియు పూర్ణ రీడర్ల కొరతను ఎదుర్కొంటున్నాము.
- ▶ మామూలు తెలుగు పరిస్థితే ఇలా ఉంటే ప్రస్తుతం వాడుకలో లేని క్లిష్టతరమైన పదాలతో కూడిన **పాత పద్యాలను** డిజిటైజ్డ్ చేసినపుడు **మరెన్ని సవాళ్ళు** ఎదురవుతున్నాయో మనకు తెలుసు.
- ▶ **తప్పులు** ఎక్కడెక్కడ ఉన్నాయో చెప్పగల ఒక **సాంకేతిక సాధనం** కోసం పద్యప్రచురణకర్తలు ఎదురు చూస్తున్నారు.

ధారణ, అధ్యయన, అభ్యాసనాల

సంగతి ఏమిటి?

- ▶ పద్యరచన అనేది ఒక సృజనాత్మకమైన కళ.
- ▶ ఏసాంకేతిక సాధనం లేదా యంత్రము మానవ విచక్షణకు ఏమాత్రం సాటిరావు అన్నది నగ్నసత్యం.
- ▶ ఇవి కొన్ని ఫరిధులకు లోబడి మనకు సహాయకారిగా ఉంటాయి.
- ▶ ఖచ్చితముగా ధారణ, అధ్యయన, అభ్యాసనాలు కొంతవరకూ చేయవలసిందే

పద్య రచనలో సాంకేతిక సాధనాలు

- ▶ సాంకేతిక అభివృద్ధిని ఎన్నో రంగాలు వాటికి తగినట్టు మలుచు కున్నాయి
- ▶ మరి పద్యరచనా ప్రక్రియ ఎందుకు ఉపయోగించుకోకూడదు?
- ▶ పద్యరచనాప్రక్రియను ముందు తరాలకు అందించాలంటే అందుకు అవసరమైన సాంకేతిక సాధనాలు కూడా కావాలి అన్న నమ్మకమే ఈ శబ్దం[©] కు పునాది.

ఛందం©

ఛందం© తో పద్య సాహిత్యం మరింత రసమయం..!!

<http://chandam.apphb.com>

ఛందం© ఏమేమి చేయగలదు

- ▶ కొత్త పద్యాలు రాసేవాళ్ళు దీని ఒక Editor గా ఉపయోగించుకోవచ్చు.
- ▶ తెలియని పద్యాలు ఏ ఛందస్సుకు చెందినవో కనిపెట్టవచ్చు.
- ▶ పద్యం చెప్పిన ఛందస్సుకు చెందినదో లేదో చెప్పవచ్చు.
- ▶ కొత్త ఛందస్సులు రూపొందించుకోవచ్చు.
- ▶ ప్రచురణకర్తలు ఒక సాంకేతిక పూఫ్ రీడర్ లా ఉపయోగించుకోవచ్చు.
- ▶ ఛందస్సును నేర్చుకోవచ్చు.

ఎన్ని ఛందస్సులు గణించుకోవచ్చు?

- ▶ ఛందస్సులు **అనంతం** అని మనకు తెలుసు.
- ▶ ప్రస్తుతం **343** తెలుగు ఛందస్సులను గణించుకోవచ్చు.
- ▶ అన్ని **సమవృత్తాలను** గణించుకోవచ్చు.
- ▶ ఈ **343** మాత్రమే కాక **కొత్త** ఛందస్సులను రూపొందించుకోవచ్చు.
- ▶ అంటే **షవిధమైన** పద్య ఛందస్సును అయినా గణించవచ్చన్న మాట
- ▶ తెలుగు లో కొన్ని ఛందస్సులకు ఒకటి కంటే ఎక్కువ పేర్లు కలవు.
- ▶ అటువంటి వాటిని 343 లో లెక్క చేయలేదు. వాటిని కూడా కలిపితే **500** కు పైగా ఛందస్సులు అవుతాయి.

సంస్కృత ఛందస్సుల మాటేమిటి?

- ▶ సంస్కృత ,తెలుగు ఛందస్సుల నియమాలు ఒకటే అయినా వాటి **గణన ప్రక్రియ** కొంత విభిన్నం అందువల్ల ప్రస్తుతానికి సంస్కృత ఛందస్సులను గుర్తించలేదు.
- ▶ కానీ ఈ ఛందో నియమాలతోనే తెలుగులో వ్రాసిన పద్యాలను గణించగలదు.
- ▶ **1300** కు పైగా గల సంస్కృత ఛందస్సుల నియమాలు **ఛందం**® లో కలవు.

ఛందం[©] కు ఉన్న పరిధులు

ఏమిటి?

- ▶ ఛందం[©] ను అన్ని రకాల ఛందోనియమాలను పరిగణలోకి తీసుకొని నిర్మించడం జరిగింది.
- ▶ 11,000 పద్యాలను వ్యక్తిగతంగా సరిచూసాను.
- ▶ అయినప్పటికీ కొన్ని నియమాలను ప్రస్తుతానికి ఉన్న సాంకేతిక పరిధుల వల్లనో లేదా నా అవగాహనా లోపం వల్లనో దోషం కానిదానిని దోషం అనీ లేదా దోషాన్ని దోషంకాదనో చూపించే అవకాశం ఉంది.
- ▶ పూర్తి వివరాలకు క్రింది లింకులు చూడండి
 - ▶ తరచుగా అడిగే ప్రశ్నలు(FAQ) <http://chandam.apphb.com/?faq>
 - ▶ పరిధులు <http://chandam.apphb.com/?limitations>

శాందం© యొక్క శక్తి

- ఒక ఉదాహరణ తో శాందం© యొక్క శక్తిని పరిచయం చేసే ప్రయత్నం చేస్తాను.

శ్రుందం© యొక్క శక్తి

“ దెప్పర మగు కాలముచే

నెప్పుడు దేవతల కెల్ల నష్టం బగు నీ

యొప్పిదముఁ గృష్ణుఁ డరిగినఁ

దప్పెఁ గదా! తల్లి! నీవు తల్లడపడఁగన్.”

పై పద్యం భాగవతం లోని మొదటి స్కందం → గోవృషభ సంవాదంబు (33 వ ఘట్టం) లోని పద్యం (#397).

కందం : 98%(41/42)

ఛందం© శక్తి

గణ విభజన

దోషాలు

✓	భ U దెప్పుర	స U మగుకా	స U లముచే	
✗	భ U నెప్పుడు	భ U దేవత	జ U లకెల్ల	గా UU నష్టం
✓	భ U యొప్పిద	జ U ముంగుష్టు	నల డరిగిన	
✓	భ U దమ్మెగ	గా UU దాత	జ U ల్లినీవు	భ U తల్లడ
				స U పడగన్

పాదము	స్థానము	తప్పు పేరు	కావలసినది(వి)	ఉన్నది(వి)
2	4	యతి	నె	న

సమీప ఫలితాలు

1. కందం : 98%
2. హయప్రచార రగడ : 81%
3. ఉత్కృళిక : 79%
4. మధురగతి రగడ : 76%
5. ముత్యాల సరము : 70%
6. హరిణగతి రగడ : 65%

ఈ పద్యాన్ని ఛందం© తో గణించినపుడు వచ్చిన ఫలితం

మీరు అనుకుంటున్న పద్యరకం ఈ సమీప ఫలితాలలో కనుక ఉంటే దానిపై నొక్కి ...తో గణించు బొత్తము నొక్కండి. లేదా యతి, ప్రాస గణనాన్ని తీసివేసి మరోసారి గణించు బొత్తాన్ని నొక్కండి.మరిన్ని వివరాలకు తరచుగా అడిగే ప్రశ్నలు(FAQ) చూడండి.

ఛందం© తో పద్య సాహిత్యం మరింత రసమయం...!!

శందం© యొక్క శక్తి

- ఇక్కడ రెండవ పాదం లో ‘నె’ కు ‘న’కు యతి మైత్రి కుదరదు అని శందం© చెప్పింది.
- టైపింగు తప్పిదమేమో అని పుస్తకాన్ని చూడబోతే తెలుగు సాహిత్య అకాడమీ వారి ప్రచురణ లో పాఠ్యం అలానే ఉంది. మరో పుస్తకము లోనూ అంతే.

శందం© యొక్క శక్తి

క. దెప్పరమగు కాలముచే, నెప్పుడు కిదేవతలకెల్ల నష్టంబగు నీ
యొప్పిదముఁ గృష్ణుఁ డరిగినఁ, దప్పెఁగదా! తల్లి! నీవు తల్లడపడఁగఁ. ౩౩౭

- ▶ ఇది మరేదైనా ప్రత్యేక యతిగా కూడా అనిపించలేదు.
- ▶ మరో ప్రచురణ పుస్తకం: తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వారిది చూడగా నష్టం
అనేది సరైన పాఠ్యం కాదని, నిష్టం అనేది సరైన పాఠ్యం అని తేలింది.

కేందం

ఛందం© శక్తి

కేందం

దెప్పుర మగు కాలముచే
నెప్పుడు దేవతల కెల్ల నిష్ఠం బగు నీ
 యొప్పిదముఁ గృష్ణుఁ డరిగినఁ
దప్పెఁ గదా! తల్లి! నీవు తల్లడపడఁగన్.

✓	భ U దెప్పుర	స U మగుకా	స U లముచే		
✓	భ U నెప్పుడు	భ U దేవత	జ U లకెల్ల	గా UU నిష్ఠం	స U బగునీ
✓	భ U యొప్పిద	జ U ముఁగృష్ణుఁ	నల డరిగినఁ		
✓	భ U దప్పెఁగ	గా UU దాత	జ U ల్లినీవు	భ U తల్లడ	స U పడఁగన్

ఛందం© తో పద్య సాహిత్యం మరింత రసమయం..!!

సరైన పాఠ్యం తో పద్యాన్ని ఛందం© తో గణించినపుడు వచ్చిన ఫలితం

ఈ ఉదాహరణతో ఛందం© శక్తిని పరిచయం చేయగలిగానని అనుకుంటున్నాను.

ఉపకరణాలు

- ▶ శబ్దం[©] కేవలం ఛందోగణనమే కాకుండా మరికొన్ని ఛందస్సుకు పనికి వచ్చే పనిముట్లను కూడా అందిస్తోంది.
- ▶ ఛందస్సుకు సంబంధించి కొన్ని సాంకేతిక ప్రయోగాలు కూడా ఉన్నాయి
 - ▶ కంప్యూటర్తో ♪♪ స,రి,గ,మ,ప,ద,ని ♪♪ లతో పద్యం రాయించడం
 - ▶ కావలసిన లక్షణాలతో ఉన్న ఛందస్సులను వెతకడం

వనరులు

- ▶ **శందం**© ఛందస్సును నేర్చుకోవడానికి రెండు పుస్తకాలను ముద్రించుకొనేలా కూడ అందిస్తోంది.
- ▶ **శందోరాజం** : క్లుప్తంగా తెలుగు ఛందస్సుల లక్షణాలను, ఒక ఉదాహరణ తో పట్టికలా అందిస్తుంది.
- ▶ **శందోరత్నావళి** : వివరంగా తెలుగు ఛందస్సుల లక్షణాలను , 5 ఉదాహరణలతో పుస్తకంలా అందిస్తుంది.
- ▶ **1300** కు పైగా ఉన్న సంస్కృత ఛందస్సుల లక్షణాలను చూడవచ్చు.

ఏ కంప్యూటర్ల పైన పని చేస్తుంది?

- తెలుగు యునీకోడ్ ని చూడగలిగిన అన్ని బ్రౌజర్లపైనా ఇది పనిచేస్తుంది.
- ఇంకా సులభంగా చెప్పాలంటే తెలుగు వికీపీడియాను మీ కంప్యూటర్ లో చూడగలిగితే **ఛందం**® కూడా పనిచేస్తుంది.
- దీనిని Install చేసుకోవసరం లేదు. <http://chandam.apphb.com> అనే వెబ్సైట్ కు వెళ్ళడమే.

ఎంత వేగంగా గణిస్తుంది?

- ▶ ఒక పద్యాన్ని కేవలం 500 మిల్లీ సెకన్లు లేదా అర సెకను లోపులోనే..!!
- ▶ అంటే ఒక నిమిషం లోపులోనే ఒక శతకాన్ని గణించగలదన్న మాట..!!
- ▶ ఇది బ్రౌజరు మీద ఆధారపడి పని చేస్తుంది కాన వేగం కూడా మీ బ్రౌజరు,మీ కంప్యూటర్ configuration మీద ఆధారపడుతుంది.
- ▶ మొబైల్ లో కూడా పనిచేస్తుంది. మొబైల్ లో సహజంగానే కొంత నెమ్మదిగా గణిస్తుంది.
- ▶ నెమ్మది అంటే కంప్యూటర్ లో అర సెకను అయితే మొబైల్ లో 2 సెకన్ల వరకూ తీసుకొంటుంది.

ఎవరెవరు ఉపయోగించారు?

► తెలుగు భాగవతం [http://telugubhagavatam.org/]:

- బమ్మెర పోతన వ్రాసిన తెలుగు భాగవతమును శ్రీ ఊలపల్లి సాంబశివరావుగారు డిజిటైజ్ చేసారు.
- దానిలోని 9000 + పైగా గల పద్యాలలోని అక్షర దోషాలను పసిగట్టడం లో ప్రధాన పాత్ర

శంధం[©] పోషించింది.

- ప్రచురణ రంగం నుండి మొదటి వాడుకరి

ఎవరెవరు ఉపయోగించారు?

► శ్రీమతి లక్ష్మీదేవిగారు - మాలతీమాధవం , మందాకిని

[<https://www.blogger.com/profile/01955992709223887713>]

- గత ఐదు నెలలుగా[డిసెంబరు-2013 నుండి] వివిధ బ్లాగులలో తను వ్రాసిన పద్యాలను సరిచూసుకోవడానికి , కొత్త ఛందోరీతులను ఉత్సాహంతో నేర్చుకోవడానికి శందం© ను పూర్తిస్థాయిలో ఉపయోగించుకొంటున్నారు.

- రచనా రంగం నుండి మొదటి వాడుకరి

ఎవరెవరు సహాయ పడ్డారు?

- ▶ శ్రీ K.నాగ భూషణరావు గారు-ఆంధ్రభారతి [<http://www.andhrabharati.com/>]
 - ▶ ఆంధ్రభారతి అనే ప్రముఖ తెలుగు సాహిత్య వెబ్‌సైట్ నిర్వాహకులు. పాత తెలుగు సాహిత్యమును(శతకములను,గ్రంథములను,నాటకాలు,కవితలు, నిఘంటువులను) డిజిటైజ్ చేసారు,చేస్తున్నారు.
 - ▶ నా దగ్గర లేని ఎన్నో ఉదాహరణలను సేకరించి , ప్రతీ పద్య లక్షణాలను వ్యక్తిగతంగా సరిచూసి వ్యక్తిగతంగా ఉదాహరణ పద్యాలలోని అక్షర దోషాలను సరిదిద్ది ఇచ్చినారు.
 - ▶ ప్రచురణ రంగం నుండి

ఎవరెవరు సహాయ పడ్డారు?

► శ్రీ జెజ్జాల కృష్ణ మోహన రావు గారు:

- వీరు తెలుగు ఛందస్సుపై చేసిన పరిశోధనకు గాను C.P.బ్రౌన్ అవార్డును అందుకున్నారు.
- అంతర్జాలంలో ఎన్నో విశేషమైన వ్యాసాలు ఛందస్సుపై వ్రాసి అందించినారు.
 - ఈమాట , తెలుగు ఛందస్సు & రచ్చబండ అనే వేదికలలో అనేక వ్యాసాలను ప్రచురించినారు.
- వీరు ఎన్నో కొత్త ఛందస్సులను కూడా తయారు చేసినారు.
- పద్య లక్షణాలు విపులంగా , సంపూర్ణంగా ఛందం[©] లో ఎలా ఉండాలో చెప్పి, సంస్కృత ఛందస్సులను నాకు పరిచయం చేసారు.
- రచనా రంగం నుండి

ఎవరెవరు సహాయ పడ్డారు?

► శ్రీ దర్భా అంబరీష గారు: [<http://adityafonts.com>]

► ప్రింట్ మరియు వెబ్ డిజైనింగ్ లో అపార అనుభవం ఉన్న వీరు

50 కి పైగా అద్భుతమైన, రమ్యమైన యునీకోడ్ ఫాంటులను తయారు చేసారు.

► తెలుగు కు అనేక ఉపకరణాలను తయారు చేయడం లో నాకు ప్రేరణను , అనేక సలహాలను ఇచ్చారు.

ఎందరో మహాను భావులు..!!

- ▶ శ్రీ మల్లిన నరసింహరావు గారు
- ▶ శ్రీ రాకేశ్వర్ గారు
- ▶ శ్రీ మురళీ కోరిమిల్లి
- ▶ చిరంజీవులు ఫణి ప్రదీపు (అర్జును), సందీపు
- ▶ నా శ్రీమతి అనురాధ
- ▶ ఇంకా ఎందరో...!!

మీనుంచి నేను ఏమి ఆశిస్తున్నాను?

► మీరు పద్య రచయితా?

- ఈ పరికర అభివృద్ధిలో మీలాంటి వారు పాలుపంచుకుంటే ముందు తరాలకు పద్య సాహిత్య ప్రక్రియను అందించడంలో మన ప్రయత్నం చేయవచ్చు.

► మీరు పత్రికా రంగానికి చెందినవారా ?

- దీనిని సాహిత్యరంగానికి పరిచయం చేయడం లో భాగంకండి.

► మీరు సాహిత్య అభిమానా ?

- పద్య సాహిత్యాన్ని కూడా ముందు తరాలకు అందించే ఈ ప్రయత్నం లో భాగస్వాములుకండి.

► మీరు ప్రచురణకర్తా ?

- మీరు ప్రచురించబోయే పద్యసాహిత్యాన్ని ఛందం[©] తో సరిజూసుకోండి..

► మీరు మరేమైనా

- ఛందం[©] గురించి పది మందికి మీట్లాగు ద్వారానో , మరోలానో చెప్పండి.
- పద్య సాహిత్యానికి పూర్వ వైభవాన్ని తెద్దాం.

అంకితం

- ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య యుగకర్త శ్రీశ్రీ సాహిత్యంపై పరిశోధన చేసి, బాల సాహిత్యంలో దక్షిణ భారత దేశ పుస్తక అవార్డు(1965) పొందిన మా పెద్దనాన్న గారు **శ్రీ మిరియాల రామకృష్ణ** గారికి **శందం**© అంకితం

సంప్రదింపులు

- ▶ Email me at m.dileep@gmail.com
- ▶ Call me at [+91-8978559072](tel:+91-8978559072)
- ▶ Visit my blog at <http://mdileep.wordpress.com>
 - ▶ <http://chandam.apphb.com>
 - ▶ <http://www.miriyala.in>
- ▶ Google: [Dileep Miriyala](#) or [దిలీపు మిరియాల](#)
- ▶ Face book [Dileep. Miriyala](#)

ఛందం© ఇలా పని చేస్తుంది.

ఛందం© తో పద్య సాహిత్యం మరింత రసమయం..!!

<http://chandam.apphb.com>

ఛందం© ముఖచిత్రం

ఛందం© గురించి

పద్య రచనకు ఎంతో సృజన తో పాటుగా ఛందో నియమాల(లక్షణాల) ధారణ , గణాల,యతి,ప్రాసల గణన ప్రక్రియపై పట్టు కూడా చేస్తూ ఉండాలి. దానికి ఎంతో అభ్యాసం కావాలి. ఎంత అభ్యసించినా అప్పుడప్పుడు కొన్ని దోషాలు ద్రొల్లడం సహజం. అటువంటప్పుడే **ఒక సాంకేతిక సాధనం** వీటన్నింటినీ సరిచూడ గలిగితే బావుండును అన్న ఆలోచనే ఈ సాధనం.పద్యరచన ప్రక్రియను ముందు తరాలకు అందించాలంటే ఈ తరానికి పద్యరచనకు ఉపకరించే సాంకేతిక సాధనాలను కూడా అందించాలి. అటువంటి ప్రయత్నమే **ఛందం ©**. తెలుగు ఛందస్సుకు పూర్తి స్థాయి సాఫ్ట్‌వేర్ తయారు చేయాలనే ధృడసంకల్పంతో, లక్ష్యం తో చేసిన ప్రయత్నం ఇది.

డిజిటైజేషన్ లో ఉన్న అతి పెద్ద సవాలు **అక్షరదోషాలు**. పద్య రచనలో ఉన్న మరో గొప్ప విశేషం, ఏవిధమైన అక్షర దోషం కనుక ఉన్నట్లైతే గణ,యతి,ప్రాస లో ఏదో ఒకటి దోష పూరితం గా మారుతుంది. అటివంటి వాటిని చాలా సులువుగా గుర్తించగలదు.

(See Case Study Link for more Details)

అష్టావధాన, శత,సహస్ర అవధానాలు చేసేవారికి ఇటువంటి వారికి ఇటువంటి సాధనం అవసరం లేకపోవచ్చు. ఈ పరికర అభివృద్ధి లో అటువంటి వారు పాలుపంచుకుంటే ముందు తరాలకు పద్య సాహిత్య ప్రక్రియ ను తీసుకువెళ్ళడంలో మానవ ప్రయత్నం చేయవచ్చు.

పద్యాన్ని గణించండి...!!

ఛందం © యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం వాడుకరి చెప్పిన పద్యాన్ని గణించి అది ఏ ఛందస్సో కనిపెట్టడం మరియు అందులోని ఛందోనియమాలను ఉల్లంఘించిన దోషాలను ఎత్తిచూపించడం.మరి మీదగ్గర ఉన్న లేదా వ్రాయబోతున్న పద్యమును గణించండి.

మొదలు పెట్టండి

ఉపకరణాలు

ఛందం © కేవలం ఛందోగణనమే కాకుండా మరికొన్ని ఛందస్సుకు పనికి వచ్చే పనిముట్లను కూడా అందిస్తోంది.దీనిలో కొన్ని ఛందస్సుకు సంబంధించి కొన్ని సాంకేతిక **ప్రయోగాలు** కూడా ఉన్నాయి. ఉదాహరణకు

ఘంటో గణనం

ఏదైనా పద్యాన్ని క్రింది ↓ బాక్సులో వ్రాసి **గణించు** అన్న బొత్తాన్ని నొక్కండి. లేదా నొక్కి ఒక యాదృచ్ఛిక పద్యాన్ని పొందండి.

మాణవకరత్నములు మౌనివరువెంటన్
రాణమెయిఁ బోవునెడ రాముఁడు మృదుశ్రీ
వాణి నిటు పల్కె ఋషి వర్య ! గిరిచెంతన్
బొణిమి నెసంగెఁ దరుపుంజ మది గంటే ?

- ☒ కొత్త గణన పద్ధతి #
- ☒ యతి ష్టైత్రి , ప్రాస నియమం సరిచూడు *
- ☐ స్వరం ఆధారంగా సంధియుత యతి ష్టైత్రి గుర్తింపు ✖
- ☐ శాంత ప్రాసను పరిగణించు #

కొత్త ఛందస్సు సృష్టించు...!!

గణించు

మూల్యాంకనం

ఉత్సాహము

లక్షణాలు చూపించు

..తో గణించు

కొన్ని పద్యాలు చూపు

గణన ఫలితాలు

విమాన (వారిచాలా)

విమాన

గణ విభజన

అమేఘమాకాశమందున్	జ U అ మే ఘ	త U U మా కా శ	గా U U మం దున్
గమించి విద్యుత్తు పొందున్	జ U గ మిం చి	త U U వి ద్యు త్తు	గా U U పొం దున్
సమేతముల్కాప్రపాతం	జ U స మే త	త U U ము ల్కా ప్ర	గా U U పా తం
బమేయమై పొల్చెనెల్లన్	జ U బ మే య	త U U మై పొ ల్చె	గా U U నె ల్లన్

గణన ఫలితాలు

ఆటవెలది : 90%(27/30)
దోషాలు

✓	హ U టోక	హ U వ్రాసి	హ U నట్ల	భ U నేకులు	భ U పెద్దలు
✗	హ U లోక	హ U మందు	హ U జెప్పి	హ U మంచు	
✓	హ U కాకు	హ U లట్టి	న జనుల	ర U U కానరీ	భ U మర్నము
✓	హ U విశ్వ	హ U దాభి	హ U రామ	న వినుర	హ U వేమ

పాదము	స్థానము	తప్పు పేరు	కావలసినది(వి)	ఉన్నది(వి)
2		గణాల సంఖ్య	5	4
2	5	గణ స్వభావం	సూర్య	తెలియదు

ఇక్కడ మనం రెండవ పాదంలో ఒక గణం తక్కువగా ఉండడాన్ని ఛందం © సరిగ్గా ఎత్తిచూపడాన్ని చూడవచ్చు.

సమీప ఫలితాలు

1. ఆటవెలది : 90%
2. హయప్రచార రగడ : 81%
3. ఉత్పత్తి : 79%
4. అంతరాక్కర : 71%
5. ద్వీరదగతి రగడ : 68%
6. తురగవల్లన రగడ : 66%

మీరు అనుకుంటున్న పద్యరకం ఈ సమీప ఫలితాలలో కనుక ఉంటే దానిపై నొక్కి ...తో గణించు బొత్తము నొక్కండి. లేదా యతి, ప్రాస గణనాన్ని తీసివేసి మరోసారి గణించు బొత్తాన్ని నొక్కండి. మరిన్ని వివరాలకు తరచుగా అడిగే ప్రశ్నలు(FAQ) చూడండి.

ఛందం© తో పద్య సాహిత్యం మరింత రసమయం...!!

ఆటవెలది : 90%(26/29)

గణ విభజన

దోషాలు

X	హ U భా య	న న నొ స	? U U గు వె ట్టు సా	? U U దు వు బో ధ	ల ట్టు
✓	న ల డ గి	న ద రి ని	హ U జే రి	న ప డ య	హ U వ చ్చు
✓	హ U న ట్టు	హ U ని ట్టు	హ U దా ట	సల U న ది పో వు	సల U ని ది రా మ
✓	హ U వి శ్వ	హ U దా భి	హ U రా మ	న వి ను ర	హ U వే మ

పాదము	స్థానము	తప్పు పేరు	కావలసినది(వి)	ఉన్నది(వి)
1	3	గణ స్వభావం	సూర్య	తెలియదు
1	4	గణ స్వభావం	ఇంద్ర	తెలియదు
1	5	గణ స్వభావం	ఇంద్ర	లఘువు

ఇక్కడ మనం ఒకటవ పాదం దోషపూరితం అని అర్థం చేసుకోవచ్చు.

సమీప ఫలితాలు

1. ఆటవెలది : 90%
2. అంతరాక్కర : 82%
3. ద్వీరదగతి రగడ : 78%
4. మధురగతి రగడ : 78%
5. తేటగీతి : 77%
6. హరిణగతి రగడ : 74%

మీరు అనుకుంటున్న పద్యరకం ఈ సమీప ఫలితాలలో కనుక ఉంటే దానిపై నొక్కి ...తో గణించు బొత్తము నొక్కండి. లేదా యతి, ప్రాస గణనాన్ని తీసివేసి మరోసారి గణించు బొత్తాన్ని నొక్కండి.మరిన్ని వివరాలకు తరచుగా అడిగే ప్రశ్నలు(FAQ) చూడండి.

గణన ఫలితాలు

ఛందం తో పద్య సాహిత్యం మరింత రసమయం...!!

గణన ఫలితాలు

రెండవ పాదం లో ప్రాస యతిని సరిగ్గా గుర్తించడాన్ని కూడా గమనించవచ్చు.

ఆటవెలది

ఆటవెలది

ఛాయనొసగుచెట్టు సాధువు బోధట్టు
లడగి దరినిజేరి పడయవచ్చు
నట్టునిట్టు దాటనది పోవునిది రామ
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

✓	హ U	న 	హ U	భ U	త U U
✓	ఛాయ న	నొసగు న	చెట్టు హ	సాధువు న	బోధట్టు హ
✓	 లడగి	 దరిని	U జేరి	 పడయ	U వచ్చు
✓	హ U	హ U	హ U	సల U	సల U
✓	నట్టు హ	నిట్టు హ	దాట హ	నదిపోవు న	నిదిరామ హ
✓	U విశ్వ	U దాభి	U రామ	 వినుర	U వేమ

గణ విభజన

ముందు పద్యంలో ఛాయనొసగు బదులు ఛాయననొసగు అని ఉండడాన్ని గమనించవచ్చు.

ఛందం తో పద్య సాహిత్యం మరింత రసమయం...!!

కంప్యూటరు వ్రాసిన కంద పద్యం

కందం

కందం

గణ విభజన

మరిమా సాపా గామా

దదసమ సదదమ దమపస దామా సారీ

నీదమ మరిరీ దానిగ

మమగద సానిని రిససా మారీ గానీ

✓	స U మ రి మా	గా UU సా పా	గా UU గా మా	
✓	నల దద స మ	నల స ద ద మ	నల ద మ ప స	గా UU దామా
✓	భ U నీ ద మ	స U మ రి రీ	భ U దా ని గ	గా UU సా రీ
✓	నల మ మ గ ద	భ U సా ని ని	స U రి స సా	గా UU మారీ

ఛందం© తో పద్య సాహిత్యం మరింత రసమయం..!!

కంద పద్యమే కాక అన్ని తెలుగు పద్య ఛందస్సులలోనూ కూడా పద్యాలు వ్రాయగలిగే సామర్థ్యం ఛందం © కు ఉంది. అయితే స,రి,గ,మ,ప,ద,ని లతో మాత్రమే

ఛందస్సుల శోధన

వెతుకులాట

పద్య స్వభావం	ఏదేని ▾	మాత్రా శ్రేణులు	6 ▾
పేరు	<input type="text" value="పేరు"/>		
మాత్రలు	<input type="text" value="సంఖ్య"/>	పాదాక్షరాల సంఖ్య	<input type="text" value="సంఖ్య"/>
<input type="button" value="Search"/>			

ఫలితాలు

1. కరిబ్బంహితము
2. డమరుక
3. నరేంద్ర
4. విశ్వదేవి (వైశ్వదేవీ)
5. హంసమాల (భూరిధామా)
6. హరనర్సన

షణ్మాత్రా శ్రేణి లో వ్రాయదగ్గ పద్య ఛందస్సుల శోధనా ఫలితాలు

మూల్యాంకనం

#	పద్య రీతి	పేరు	శాతం	మార్కులు	మొత్తం
21	వృత్తం (శక్వరి)	వనమయూరము(ఇందువదన,ఇన్ద్రవదనా)	100	38	38
38	వృత్తం (శక్వరి)	నవనందిని	89	34	38
93	జాతి(రగడలు)	ద్విరదగతి రగడ	88	35	40
91	జాతి(రగడలు)	హంసగతి రగడ	88	35	40
80	వృత్తం (అతిజగతి)	ఇందువదన	88	30	34
99	జాతి(రగడలు)	ముత్యాల సరము	81	35	43
94	జాతి(రగడలు)	హరిణగతి రగడ	76	28	37
9	జాతి(అక్కరలు)	అంతరాక్కర	76	26	34
100	జాతి(రగడలు)	ముత్యాల సరము	74	25	34
86	వృత్తం (శక్వరి)	సుమంగళి	71	27	38
96	జాతి(రగడలు)	హరిణగతి రగడ	70	24	44

మూల్యాంకనం అనేది ఛందం[©] ఛందస్సును కనుగొనడంలో అనుసరించే పద్ధతి.

పద్యాన్ని ప్రతీ[#] ఛందస్సుతోనూ గణించి ఏ ఛందస్సు యొక్క నియమాలను ఎక్కువ శాతం సంతృప్తి పరిచిందో ఆ ఛందస్సును ఆ పద్య ఛందస్సు గా గుర్తిస్తుంది.

[#] ఏ ఏ ఛందస్సులు గణనానికి ఎన్నుకోబడ్డాయో ఏ ఛందస్సుకు ఎన్ని మార్కులు లేదా శాతాలు వచ్చాయో మూల్యాంకనం లో చూసుకోవచ్చు.

కొత్త ఛందస్సు సృష్టి

'గోవింద' అనే ఛందస్సును ఎంత సులభంగా నిర్మించుకోవచ్చో చూడండి.

కొత్త ఛందస్సు

పేరు	గోవింద	పద్య స్వభావం	వృత్తం	గణ స్వభావం	పేరు	☒ ప్రాస నియమం	☐ ప్రాసయతి	☐ అంత్యప్రాస
☒ అన్ని పాదాల లక్షణాలు ఒకటే	ఈ పద్యానికి	4 పాదాలు	కలవు(దు) .	☐ ఈ పద్యలక్షణాలు నాకు కూడా పంపించు				

పాద లక్షణాలు

పాదాన్ని తొలగించు	గణమును కలుపు	గణమును తొలగించు	యతి	లక్షణాలు			
4 గణములు	గణమును కలుపు	గణమును తొలగించు	6	స(ల-ల-గ)	త(గ-గ-ల)	య(ల-గ-గ)	గ

ఇంకా చాలా లక్షణాలు ఉన్నాయా? Sorry ప్రస్తుతానికి Support లేదు. నాకు మెయిలు m.dileep@gmail.com కు చేయండి, ఎలా ఉంచాలో ఆలోచిస్తాను.

గణించు | లక్షణాలు చూపించు | Reset | Share

దీనిని శ్రీ బెజ్జాల మోహనరావుగారు నిర్మించినారు.

కొత్త ఛందస్సు సృష్టి

గోవింద

గోవింద పద్య లక్షణములు

1. **వృత్తం** రకానికి చెందినది
2. **పంక్తి** ఛందమునకు చెందిన **100** వ వృత్తము.
3. **10** అక్షరములు ఉండును.
4. **16** మాత్రలు ఉండును.
5. **మాత్రా శ్రేణి:** ||U - UUI - IUU - U
చతుర్మాత్రా శ్రేణి: ||U - UU - IU - UU
షణ్మాత్రా శ్రేణి: ||UU - UIIU - UU
6. **4** పాదములు ఉండును.
7. ప్రాస నియమం **కలదు**
8. ప్రతి పాదమునందు **6** వ అక్షరము యతి స్థానము
9. ప్రతి పాదమునందు **స , త , య , గ** గణములుండును.

నిర్మించిన ఛందస్సు యొక్క లక్షణాలను ఛందం[©] అర్థం చేసుకొని, ఇతరులతో పంచుకొనేవిధంగా ఎంత విపులంగా చూపించిదో చూడండి.

ఇంతే విపులంగా అన్ని తెలుగు , సంస్కృత ఛందస్సుల లక్షణాలను కూడా చూపిస్తుంది.

ఛందం[©] తో పద్య సాహిత్యం మరింత రసమయం..!!

కొత్త ఛందస్సు సృష్టి

నూతన ఛందస్సులో వ్రాసిన పద్యాన్ని కూడా ఛందం[©] చక్కగా గణించడాన్ని చూడవచ్చు.

గోవింద

గోవింద

అరినాశా యో -హరి గోవిందా
పరమేశా యో -పరమానందా
గరుడాశ్వా యో -కరుణాంభోధీ
వర మీయంగన్ -ద్వరగా రారా

✓	స U అ రి నా	త UU శా యో హ	య UU రి గో విం	గ U దా
✓	స U ప ర మే	త UU శా యో ప	య UU ర మా నం	గ U దా
✓	స U గ రు డా	త UU శ్వా యో క	య UU రు ణాం భో	గ U ధీ
✓	స U వ ర మీ	త UU యం గన్ ద్వ	య UU ర గా రా	గ U రా

ఛందం[©] తో పద్య సాహిత్యం మరింత రసమయం...!!

తరువాత ఏమిటి?

- ▶ శతకాలను,కావ్యాలను సరిచూసు కొనేలా (Bulk Compute కోసం) ఒక application సిద్ధం గా ఉంది. దానిని మరింత అభివృద్ధి చేసి ఎవరైనా వాడుకొనేలా అందుబాటులోకి తీసుకువచ్చే ప్రయత్నం జరుగుతోంది.
- ▶ 1300 లకు పైగా గల సంస్కృత ఛందస్సులను కూడా గణించేలా ఛందం ను అభివృద్ధి చేయాలన్నది నా సంకల్పం.

తరువాత ఏమిటి?

- ▶ నాకు తెలిసీ తెలుగు సంధులను అంటే పదమూలాలను గుర్తించే సామర్థ్యం ప్రస్తుతం ఏ సాంకేతిక పరికరానికి కూడా లేదు. అటువంటి సాంకేతిక సాధనాన్ని రూపొందించడానికి పరి శోధన చేస్తున్నాను.
- ▶ తెలుగు లో మంచి spell checker లేదు. ఆ దిశగా కూడా నా పరిశోధన సాగుతోంది.

తరువాత ఏమిటి?

- తెలుగు పాఠ్యమును PDF ఫైలు గా మార్చినపుడు సమాచార నష్టం జరుగుతోంది (Even with latest MSOffice-2013 too.). దానిని నివారించే Solution నా వద్ద సిద్ధం ఉంది . ఈ solution ను ఎలా అందరికీ అందజేయాలో ఆలోచిస్తున్నాను.
- If you are interested let me know.

Technologies Used

- ▶ JAVA Script via Script Sharp
- ▶ HTML5
- ▶ MONGO DB
- ▶ C SHARP
- ▶ ASP.NET

ప్రశ్నలు - సలహాలు

► నాకు వ్రాయండి

m.dileep@gmail.com